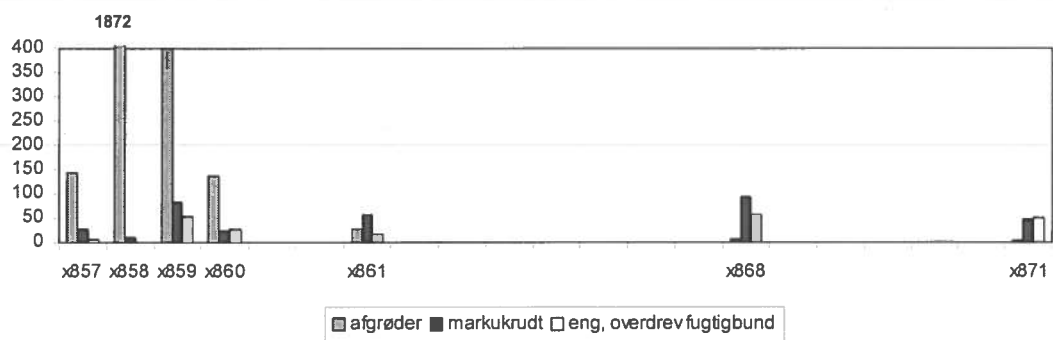
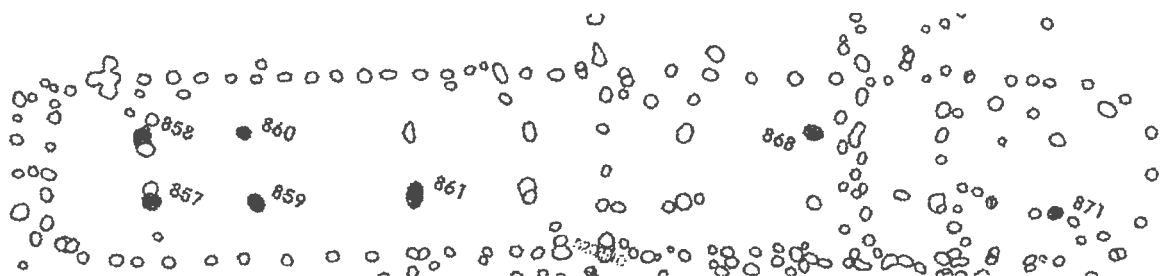

Tinglev Kirke, arkæobotanisk undersøgelse af en hustomt fra yngre jernalder

Peter Steen Henriksen

NNU-rapport nr. 5 (2004)

Tinglev Kirke, arkæobotanisk undersøgelse af en hustomt fra yngre jernalder

Arkæobotaniske analyser af forkullet materiale fra Tinglev Kirke HAM 4210 (NNU-nr. A8456).

Af: Peter Steen Henriksen, Nationalmuseets Naturvidenskabelige Undersøgelser (NNU)

Baggrund:

I forbindelse med udgravning af anlæg fra yngre jernalder ved Tinglev Kirke (se bilag 1) har Haderslev Museum udtaget og floteret en række jordprøver fra 24 stolpehuller, en grube og en ovn (se bilag 2) i et hus (Hus II), udvalgt fordi mængden af trækul i stolpehullerne viste, at der måtte være tale om en brandtomt. Heraf er 7 prøver fra stolpehullerne efter tagbærende stolper sendt til makrofossilanalyse på Nationalmuseets Naturvidenskabelige undersøgelser. Huset var omkring 32 m langt, 5,5 m. bredt og havde 8 par tagbærende stolper (se bilag 3). Der er udtaget kornkerner til AMS-datering fra prøverne x858-861.

Analyseresultater:

Resultaterne af makrofossilanalysen ses i tabel 1. Hovedparten af makrofossilerne var kornkerner, dels Avnklædt Seksrødt Byg (*Hordeum vulgare*, var. *vulgare*), der var den dominerende kornart og dels Rug (*Secale cereale*), der også optrådte i større mængde i en del af prøverne. Dertil kom to kerner fra Almindelig Hvede (*Triticum aestivum*) og fem frø fra Sæd-Dodder (*Camelina sativa*). Størsteparten af frøene fra vilde planter stammede fra markukrudt, dertil kom et mindre antal frø fra græslands- og fugtigbundsarter.

Kulturplanterne

Avnklædt Seksrødt Byg og Rug som hovedafgrøder svarer til, hvad der kendes fra andre fundpladser fra yngre jernalder i det sønderjyske område f.eks. Vårhøj, Lerdal og Østergård (Henriksen 2002). Forholdet mellem de to afgrøder i fundet kan dog ikke bruges til at fastslå forholdet mellem dem dengang. Således skyldes Byggens dominans et meget stort antal Bygkerner i prøve nr. x858, disse stammer formodentligt fra korn, der har været opbevaret tæt på stolpehullet. De få frø fra Almindelig Hvede og Sæd-Dodder kan indikere dyrkning, men det er det dog svært at fastslå ud fra fund af så få frø. Der kan også være tale om ukrudtsplanter i andre afgrøder.

Ukrudtsfloraen

Ukrudtsfloraen er domineret af markukrudtsarter, der kendes fra de fleste jernalder-fund. Der er dog en dominans af Rødknæ (*Rumex acetosella*) og Almindelig Spergel (*Spergula arvensis*), der begge dominerer på sandede udpinte marker. Det samme kan siges om Kiddike (*Raphanus raphanistrum*), der her optræder i nogle få eksemplarer. Dette er i øvrigt et af de tidlige fund af denne ukrudtsart, der bliver meget almindelig i middelalderen.

Tinglev Kirke, HAM 4210, NNU-nr: A8456		x857	x858	x859	x860	x861	x868	x871
Kulturplanter								
Hordeum vulgare L.	Seksradet Byg	51	184	45	32	2	1	
Hordeum vulgare var. vulgare L.	Avnklædt Seksradet Byg	30	858	37	27	2		2
Hordeum vulgare L.	Seksradet Byg, aksled	2	1	2			1	
Hordeum vulgare L.	Seksradet Byg, avnebasis	3	5		1			
Secale cereale L.	Rug	6	50	74	29	12		2
Secale cereale L.	Rug, aksled	1		1			1	
Triticum aestivum s.l.	Almindelig Hvede				cf. 1	1		
Cerealia	Korn	50	774	235	49	10	3	1
Camelina sativa (L.) Crantz	Sæd-Dodder			5				
Markukrudt								
Chenopodium album L.	Hvidmelet Gåsefod	4		6		4	6	
Galeopsis spec.	Hanekro		1	1	1	1	1	1
Persicaria maculosa/lapath. s.l.	Fersken/Bleg/Kn.Pileurt	6	4	19	5	5	5	10
Poa annua L.	Enårig Rapgræs					2		
Polygonum aviculare s.l. L.	Vej-Pileurt	1	1					3
Raphanus raphanistrum L.	Kiddike	1	1					
Raphanus raphanistrum L.	Kiddike, skulpefragm.		2	1				
Rumex acetosella L.	Rødknæ	6	1	24	13	34	55	29
Spergula arvensis L.	Almindelig Spergel	9		12	3	10	16	
Veronica arvensis L.	Mark-Ærenpris			1				
Græslandsarter								
Plantago lanceolata L.	Lancet-Vejbred			2				12
Plantago major L.	Glat Vejbred						1	2
Trifolium pratense L.	Rød-Kløver							3
Trifolium repens L.	Hvid-Kløver							1
Arter fra hede								
Calluna vulgaris (L.) Hull	Hedelyng, kviste	1				1		
Danthonia decumbens (L.) DC.	Tandbælg	1		3	3	3	4	6
Variabel økologi								
Bromus spec.	Hejre		7		1	2		
Carex spec.	Star			1				
Caryophyllaceae	Nellike-fam.	1						
Cerastium sp./Stellaria sp.	Hønsetarm/Fladstjerne							1
Cerastium spec.	Hønsetarm							1
Chenopodium spec.	Gåsefod	1	1	21	3		11	4
Eleocharis spec.	Sumpstrå			1		1	1	3
Fabaceae	Ærteblomst-fam.			1				6
Galium spec.	Snerre	1			cf. 1			
Juncus spec.	Siv						5	
Poa/Phleum spec.	Rapgræs/Rottehale							26
Poaceae	Græs	8	1	49	23	17	48	4
Polygonaceae	Skedeknæ-fam.						2	
Ranunculus spec.	Ranunkel						1	
Silene spec.	Limurt						1	2
Stellaria spec.	Fladstjerne		1					
Trifolium spec.	Kløver				5		1	
Vicia spec.	Vikke							1
Viola spec.	Viol	2	1	2		2		3
Ubestemte frø		19	9	16	13	16	29	29
Diverse								
Muse-ekskremitter								1
Knopper		2		1				
Knæ fra korn og græsser		2		1	3	4	5	
Rodbasis fra korn og græsser				7	6	6	17	
Svampe, sporehob								10

Tabel 1: Analyseresultaterne fra Tinglev Kirke.

Fordelingen af makrofossiler i hustomten

I fig. 1 ses fordelingen af kornkerner, frø fra markukrudt og frø fra planter, der gror på overdrev, eng og fugtigbund i de undersøgte stolpehuller.

Kornkerner optræder kun i husets vestlige ende, hvilket viser at kornet blev opbevaret her. Det er formodentligt her, at en eventuel beboelsesdel har været.

Frø fra markukrudt er nogenlunde fordelt jævnt gennem hele huset. Markukrudtsfrøene har formodentligt optrådt dels sammen med det opbevarede korn og dels sammen med tærskaffald og halm, der har været opbevaret i en eventuel lade og kan have været anvendt som husdyrfoder i stalden.

Frøene fra planter, der gror på overdrev, eng og fugtigbund stammer fra opbevaret hø eller fra husdyrgødning. Dette fortæller at stald og/eller lade formodentligt har ligget i husets østlige ende. Tolkningen er dog noget usikker, idet det kun er 3 ud af 12 stolpehuller der er undersøgt fra husets østlige 3/4-del. Således er der ingen undersøgte prøver fra husets midterdel.

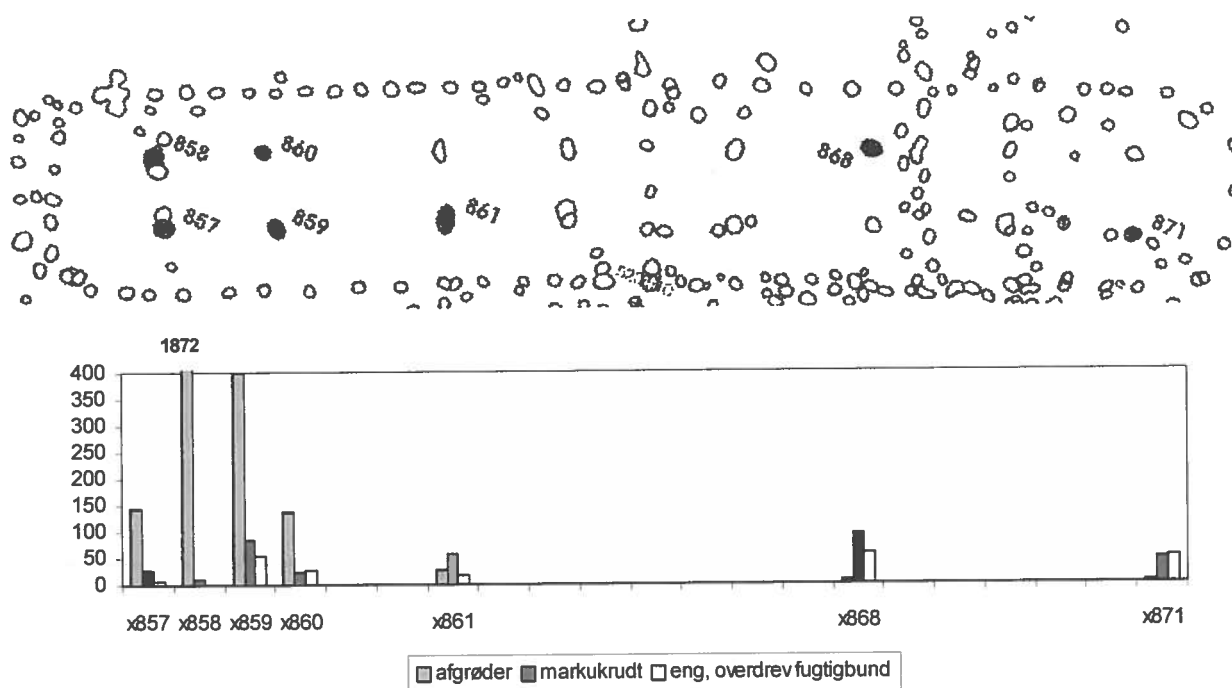

Fig.1: Forekomsten af frø fra kulturplanter, markukrudt og planter fra overdrev, eng og fugtigbund i hustomten.

Litteratur

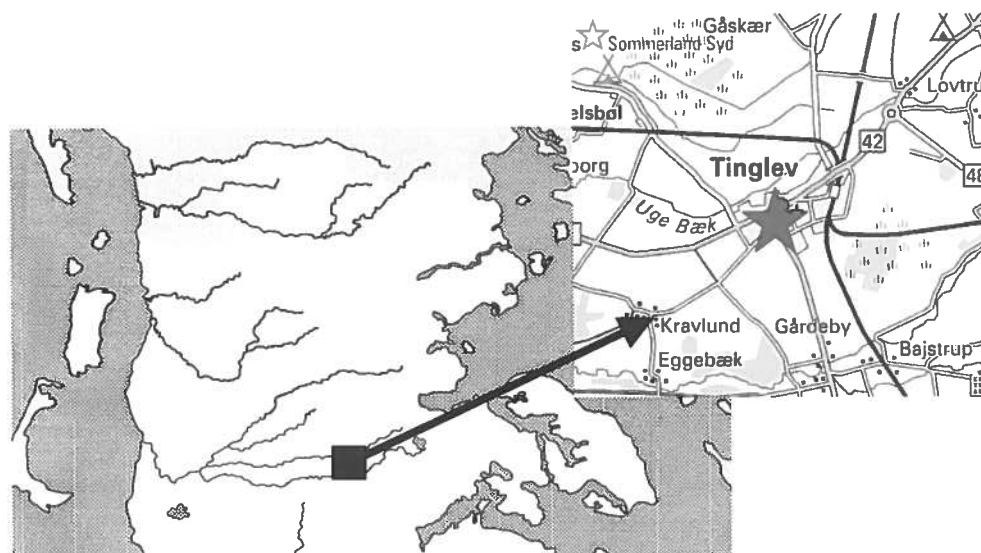
Henriksen, P. S. (2002) Arkæobotanisk undersøgelse af materiale fra yngre jernalder fra fire lokaliteter udgravet af Haderslev Museum. NNU-rapport nr. 7, 2002: pp. 1-20.

Fund og Fortidsminder^{FORSIDE}

SØGNING GÆNRELT GEOGRAFISK INFORMATIONSSYSTEM LINKS NYT HJÆLP INDBERETNING

210406-121

SB 121	Tinglev sogn, Slogs herred, Tønder amt
Status	Lokaliteten er færdigregistreret Kulturhistorisk stedfæstet punkt
Kort	4cm kort: 1211 IV NV UTM: 515483 / 6087419 Zone: 32 Afsat af museumsmedarbejder
Stednavne	Tinglev Kirke (2003)
Anlæg	
1	BOPLADS. Antal: 1 Yngre Jernalder (Germansk ell. Vikingetid)
Begivenheder	
1	OPRETTELSE AF LOKALITET 6. august 2003 Det Kulturhistoriske Centralregister
2	DIV. BYGGERI/ANLÆG 2003 Haderslev Museum. Journalnr: 4210
3	PRØVEGRAVNING FORESTÅET AF MUSEUM 21. juli 2003 Ansvarlig: Dobat,A. Haderslev Museum. Journalnr: 4210 Forkortet originaltekst og resumé: <i>Der fandtes hustomter, hegnsforløb, gruber samt et par jernudvindingsovne, der foreløbigt kan dateres til yngre jernalder.</i>
4	DIV. SAGSBEHANDLING 2003 KUAS, Fortidsminder. Journalnr: 2003-2122-0153
5	ARKIVERING AF INSTITUTIONS SAG UDEN JOURNALISERING 8. december 2003 Nationalmuseet, Danske Afd., Danmarks Oldtid

Udgravningens geografiske placering markeret med stjerne.

Sted: Tinglev Kirke
Haderslev Museum

Sbnr.
Udgraver: LC

Sogn: Tinglev HAMnr. 4210
Nummerlister

Nr.	Mat.	To	Objekt
	851	8	Fyldskifte, stolpehul, - hegn
	852 ler		Skår fra stolpehul 477
	853 ler		Skår fra stolpehul 484
	854 slagge		Slagge, løsfund fra hus/væg i hus III
	855 ler		Løsfund af skår fra hus II
	856 ler		Skår fra stolpehul 481, hus IV
	<u>857</u> makrofossilprøve		Lidt korn + trækul fra st. 214, hus II
	<u>858</u> makrofossilprøve		Meget korn + trækul fra st. 218, hus II
	<u>859</u> makrofossilprøve		Meget korn + meget trækul fra st. 221, II
	<u>860</u> makrofossilprøve		En del korn + trækul fra st. 224, hus II
	861 makrofossilprøve		Lidt korn + meget trækul fra st. 225, hus II
	~~862~~ makrofossilprøve		Lidt trækul fra st. 228, hus II
	863 makrofossilprøve		Lidt trækul fra st. 230, hus II
	864 makrofossilprøve		Lidt trækul fra st. 231, hus II
	865 makrofossilprøve		Lidt trækul fra st. 232, hus II
	866 makrofossilprøve		Lidt trækul fra st. 233, hus II
	867 makrofossilprøve		Lidt trækul fra st. 234, hus II
	<u>868</u> makrofossilprøve		Lidt trækul + evt. frø fra st. 235, hus II + <i>ÉT Korn</i>
	869 makrofossilprøve		Lidt trækul fra st. 236, hus II
	870 makrofossilprøve		Lidt trækul fra st. 238, hus II
	<u>871</u> makrofossilprøve		Lidt korn + trækul fra st. 239, hus II
	<u>872</u> makrofossilprøve		Lidt trækul fra st. 240, hus II
	873 makrofossilprøve		Ganske lidt trækul fra st. 340, hus II
	874 makrofossilprøve		Lidt trækul + ét korn fra st. 341, hus II
	875 makrofossilprøve		Ganske lidt trækul fra st. 342, hus II
	876 makrofossilprøve		Ganske lidt trækul fra st. 343, hus II
	877 makrofossilprøve		Ganske lidt trækul fra st. 262, hus II
	878 makrofossilprøve		Ganske lidt trækul fra st. 263, hus II
	879 makrofossilprøve		Ganske lidt trækul fra st. 264, hus II
	880 makrofossilprøve		En del trækul fra st. 265, hus II
	881 makrofossilprøve		Ganske lidt trækul fra grube 401, hus III
	882 makrofossilprøve		Meget trækul, bl.a. store stykker fra ovn 207

Bilag 3

Haderslev Museum
Tinglev kirke, Tinglev sogn
Oversigtsplan, makrofossilanalyse
Mål 1:200

Journal nr. 4210 Makrofossilanalyse
Tegn.: L.C. / H.P.J.
Dato: 21.04.2004 Rev.:

